

SUBIECTUL INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE LA ART.191 CP RM

Irina SELEVESTRU

Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul acestui studiu se face analiza caracteristicilor subiectului infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Se constată că este justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul acestor infracțiuni. În continuare, sunt identificate cele șase condiții pe care trebuie să le îndeplinească administratorul ca subiect al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Se demonstrează că guvernatorul BNM nu poate avea calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2¹) art.191 CP RM. În schimb, acesta poate avea calitatea de subiect al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM. Se argumentează că, în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM, administrator al băncii este persoana fizică care nu neapărat administrează o bancă ca pe o persoană juridică. Important este altceva: administratorul băncii trebuie să fie investit prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii. În lipsa acestei condiții, nu putem vorbi despre administrator al băncii în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM.

Cuvinte-cheie: delapidarea averii străine, subiect, persoană fizică, responsabilitate, vârsta răspunderii penale, subiect special, administrator, administrator al băncii.

THE SUBJECT OF THE OFFENCES REFERRED TO AT ART.191 PC RM SUMMARY

In this study are analyzed the characteristics of the subject of the offences set forth in art.191 PC RM. Concerning this matter is stated that it is perfectly justified to establish the minimum age of 16 years for the penal liability of the subject to these offences. There have been also identified the six conditions that must be met by the manager in order to be considered the subject of the offences specified at art.191 PC RM. It is demonstrated that the Governor of NBM cannot comprise the quality of subject of the offence as provided by par.(2¹) art.191 PC RM. Instead, he may attract the quality of subject of the offences referred to at par.(1), (2), (3)-(5) art.191 PC RM. It is argued that, under par.(2¹) art.191 PC RM, the manager of the bank is the natural person who is not necessarily managing a bank as a legal entity. The important part is something else: the bank's manager must be vested by law or status to assume obligations, either alone or with others, in the name and on behalf of the bank. In the absence of this condition, we cannot talk about a bank manager as referred to at par.(2¹) art.191 PC RM.

Keywords: embezzlement of others' wealth, subject, natural person, liability, age for penal liability, special subject, manager, manager of the bank.

În cadrul componenței de infracțiune, elementele constitutive subiective sunt reprezentate nu doar de latura subiectivă a infracțiunii, dar și de subiectul infracțiunii. Subiectul infracțiunii apare în calitate de element constitutiv obligatoriu al componenței de infracțiune [1].

Prin „subiect al infracțiunii” se înțelege persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, grație faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiecți, este pasibilă de răspundere penală [2].

Din analiza art.21 CP RM deducem că subiect al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. În afară de aceasta, subiectul respectivelor infracțiuni are, după caz, una din următoarele calități speciale: administrator (în ipoteza infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM); administrator al băncii (în situația infracțiunii prevăzute la alin.(2¹), (3)-(5) art.191 CP RM).

Așadar, în primul rând, subiectul infracțiunilor analizate trebuie să îndeplinească condițiile generale privitoare la: a) calitatea de persoană fizică; b) responsabilitate; c) vârsta minimă a răspunderii penale.

Într-adevăr, subiect al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM poate fi doar persoana fizică. Desprindem aceasta din examinarea coroborată a sancțiunilor stabilite la alineatele art.191 CP RM și a dispoziției de la alin.(4) art.21 CP RM: „Persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială din prezentul Cod”.

Pentru comparație, de exemplu, alin.(4) art.183 din Codul penal al Lituaniei [3] (articol corespondent cu art.191 CP RM) stabilește că și persoana juridică poate fi subiect al infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine.

Cerința privind calitatea de persoană fizică este valabilă chiar și pentru administratorul băncii ca subiect al infracțiunilor specificate la alin.(2¹), (3)-(5) art.191 CP RM. Subliniem aceasta, întrucât art.21 al Legii instituțiilor financiare prevede: „Administratori ai băncii pot fi numai persoane fizice, cu excepția membrilor comisiei de cenzori ale căror împuterniciri pot fi delegate organizației de audit, dacă aceasta nu efectuează controlul de audit al băncii”. În acest context, S.Brînza și V.Stati relevă, cu drept cuvânt: „Reiese că, în general, este posibil ca o persoană juridică să fie administrator al băncii. În același timp, din sancțiunea de la alin.(2¹) art.191 CP RM se desprinde că persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunii specificate la această normă” [4].

În altă privință, în conformitate cu art.22 CP RM, „responsabilitate este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile”.

Implicit, cerința privind **responsabilitatea** persoanelor, care pot evolua ca subiecți ai infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, reiese din textul unor legi: administrator al unei societăți cu răspundere limitată poate fi numai o persoană cu capacitate deplină de exercițiu (alin.(2) art.69 al Legii privind societățile cu răspundere limitată, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 14.06.2007 [5]); în profesia de administrator autorizat poate fi admisă persoana fizică cu capacitatea de exercițiu deplină (art.12 al Legii cu privire la administratorii autorizați, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 18.07.2014 [6]); administratorul băncii trebuie să aibă capacitatea deplină de exercițiu (subpct.1) pct.4 din anexa nr.1 la Hotărârea BNM privind aprobarea Regulamentului cu privire la exigențele față de administratorii băncii, nr.134 din 01.07.2010 [7]) etc.

Are dreptate S.Prodan când afirmă: „Responsabilitatea și vârsta minimă a persoanei care a comis infracțiunea, stabilite de lege (art.21 și 22 CP RM) ca semne ale subiectului infracțiunii, sunt strâns legate între ele, se condiționează și se completează reciproc în cadrul componenței de infracțiune” [8]. În conjunctura analizei pe care o efectuăm, un interes mai pronunțat îl comportă examinarea problemei privind vârsta minimă a răspunderii penale.

Astfel, pentru infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM legiuitorul a fixat limita minimă de vârstă a răspunderii penale de 16 ani. În acest mod, legiuitorul a sugerat că gradul de pericol social al acestor infracțiuni este mai redus în comparație cu cel al infracțiunilor prevăzute la art.186-188, alin.(2)-(5) art.190 și alin.(2)-(4) art.192 CP RM, precum și al altor infracțiuni pentru care limita minimă de vârstă a răspunderii penale este de 14 ani. Vârsta sub 16 ani a făptuitorului este o cauză care exclude răspunderea conform art.191 CP RM. În acest fel, legiuitorul ne inspiră ideea că persoanele, care nu au atins vârsta de 16 ani, nu au dezvoltarea psihofizică necesară care să le permită să-și stăpânească și să-și dirijeze în mod conștient actele de conduită, precum și să-și dea seama de posibilele urmări prejudiciabile ale faptelor sale.

În opinia lui S.A. Markunțov, „stabilirea vârstei minime a răspunderii penale își găsește fundamentarea în gradul de socializare a făptuitorului, socializare care-i permite să conștientizeze caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, să prevadă urmările ei prejudiciabile și să fie pasibil de pedeapsă” [9]. Poziții apropiate au și alți autori [10]. Din această perspectivă, este oare justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM?

Cunoaștem că subiectul infracțiunilor examinate trebuie să fie participant la raporturile juridice de muncă, civile sau de altă natură.

Potrivit prevederilor Codului civil, capacitate de exercițiu este aptitudinea persoanei de a dobândi prin fapta proprie și de a exercita drepturi civile, de a-și asuma personal obligații civile și de a le executa (art.19); capacitatea deplină de exercițiu începe la data când persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani (alin.(1) art.20).

Aceste prevederi își găsesc dezvoltarea în altele. De exemplu, în corespundere cu alin.(2) art.69 al Legii privind societățile cu răspundere limitată, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 14.06.2007 [11], administrator al unei societăți cu răspundere limitată poate fi numai o persoană fizică majoră. În acord cu pct.2 al Hotărârii Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Nomenclatoarelor funcțiilor deținute și lucrărilor executate de către salariații cu care angajatorul poate încheia contracte scrise cu privire la răspunderea materială individuală sau colectivă (de brigadă) deplină, precum și a contractelor-tip cu privire la răspunderea materială deplină, nr.449 din 29.04.2004 [12], contractul scris cu privire la răspunderea materială deplină poate fi încheiat de angajator cu salariatul care a atins vârsta de 18 ani. Potrivit anexei nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate, nr.314 din 23.05.2012 [13], poate fi angajată în funcția de asistent personal orice persoană, inclusiv unul din membrii familiei sau rudele beneficiarului, care

are vârsta minimă de 18 ani (subpct.1) pct.13); asistentul personal are, printre responsabilități, prestarea de activități prevăzute în contractul individual de muncă, fișa postului și planul individualizat de asistență al beneficiarului (subpct.1) pct.12).

În același timp, conform alin.(3) art.20 din Codul civil, minorul dobândește prin căsătorie capacitate deplină de exercițiu (alin.(2) art.20); minorul care a atins vârsta de 16 ani poate fi recunoscut ca având capacitate de exercițiu deplină dacă lucrează în baza unui contract de muncă sau, cu acordul părinților, adoptatorilor sau curatorului, practică activitate de întreprinzător (alin.(3) art.20).

Dispoziția de la alin.(2) art.20 din Codul civil este secundată de cea de la art.14 din Codul familiei, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 26.10.2000 [14]: vârsta matrimonială minimă este de 18 ani (alin.(1)); pentru motive temeinice, se poate încuviința încheierea căsătoriei cu reducerea vârstei matrimoniale, dar nu mai mult decât cu doi ani (alin.(2)). De asemenea, dispoziția de la alin.(2) art.20 din Codul civil este secundată de alte prevederi: „persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani” (alin.(2) art.46 din Codul muncii); „membri ai cooperativei de producție pot fi persoanele fizice care au împlinit vârsta de 16 ani” (art.5 al Legii privind cooperativele de producție, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 25.04.2002 [15]).

De asemenea, Z.A. Neznamova opinează, just, că o persoană de 16 ani poate fi împuternicită să primească, de exemplu, bursa de studii în numele mai multor reprezentanți [16]. Implicit, o asemenea posibilitate reiese din alin.(5) art.252 din Codul civil: „Procurile eliberate pentru primirea... burselor... pot fi autentificate de administrația de la locul de... studii al persoanei care eliberează procura...”.

Având în vedere cele menționate mai sus, este justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Totuși, nu sunt foarte numeroase ipotezele în care un asemenea subiect ar putea avea vârsta între 16 și 18 ani.

În alt context, în afară de condițiile generale, subiectul special al infracțiunii trebuie să îndeplinească și unele condiții speciale; acestea permit restrângerea cercului de persoane care poartă răspundere pentru o anumită infracțiune [17].

V.I. Terentiev consideră calitatea specială a subiectului infracțiunii semn facultativ al acestuia [18]. Însă, „facultativ” înseamnă „care nu este obligatoriu” [19]. Dacă nu ar avea un caracter obligatoriu, calitatea specială a subiectului nu ar mai conta sub aspectul calificării faptei. Prezența acestei calități, ca și lipsa ei, ar avea același impact asupra calificării faptei. Bineînțeles, nu putem fi de acord cu opinia enunțată de V.I. Terentiev. Așa cum vom putea vedea *infra*, calitatea specială a subiectului contează în planul calificării faptei conform art.191 CP RM. Lipsa calității respective echivalează cu lipsa componentei de infracțiune.

Din punctul de vedere al lui R.Popov, subiect special al infracțiunii este persoana fizică sau juridică, care, în afară de calitățile generale cerute de Partea Generală a Codului penal, trebuie să posede calitățile speciale cerute de norma din Partea Specială a Codului penal, în care se stabilește răspunderea pentru acea infracțiune [20]. Opinii similare sunt exprimate și de alți autori [21].

Supra, am consemnat că subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM are, după caz, calitatea specială de administrator sau de administrator al băncii. De unde reiese această concluzie?

Înainte de a răspunde la această întrebare, concretizăm că între noțiunile „administrator al băncii” și „administrator” există o relație de tip „parte-întreg”. În aceste condiții, stabilirea conținutului noțiunii „administrator” are o dublă semnificație: 1) permite circumstanțierea calității de administrator, ca subiect al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM; 2) reprezintă temelia pentru analiza calității de administrator al băncii, ca subiect al infracțiunilor prevăzute la alin.(2¹), (3)-(5) art.191 CP RM.

Calitatea specială de administrator al băncii este nominalizată expres chiar în dispoziția de la alin.(2¹) art.191 CP RM. Nu același lucru se poate menționa despre calitatea specială de administrator.

În acest sens, M.N. Gladkih susține: calitățile speciale ale unor subiecți ai infracțiunii nu sunt nominalizate expres în dispozițiile de incriminare. Asemenea calități pot fi stabilite doar pe calea interpretării. Aceasta presupune analiza altor elemente constitutive ale infracțiunii, precum și a interdependenței acestor elemente și a subiectului infracțiunii [22]. Mai apropiată de necesitățile studiului nostru este poziția lui N.Iarmiș. Referindu-se la infracțiunile reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine, aceasta afirmă: „În dispoziția incriminatoare nu este circumstanțiată calitatea specială a subiectului infracțiunii. La stabilirea acesteia contribuie caracterizarea obiectului material al infracțiunii, pe care o face legiuitorul” [23].

În dispoziția de la alin.(1) art.191 CP RM obiectul material al infracțiunii este caracterizat prin sintagma „bunurilor altei persoane, încredințate în administrarea făptuitorului”. Examinând sintagma din legea penală

română, corespondentă cu aceasta, O.Predescu și A.Hărăstășanu conchid: proprietarul bunului nu poate fi subiect al infracțiunii [24]. Dezvoltând ideea și interpretând sintagma similară din legea penală rusă, O.I. Godunov relevă următoarele două componente ale calității speciale a subiectului infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine: 1) acest subiect nu poate fi proprietar al bunurilor care reprezintă obiectul material al infracțiunilor în cauză; 2) subiectul infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine este un neproprietar care posedă anumite prerogative și împuterniciri asupra respectivelor bunuri [25].

Prima din aceste componente este scoasă în evidență în argumentarea formulată de apărător în următoarea speță: *în baza contractelor de vânzare-cumpărare, în momentul transmiterii mărfii către cărauș, întreprinderea „V.” S.R.L. a devenit proprietarul mărfii primite de la întreprinderea „O.-V.”. Deoarece a devenit proprietarul mărfii, întreprinderea „V.” S.R.L. nu a administrat-o. Ea și-a realizat dreptul de posesie, de folosință și de dispoziție asupra bunurilor. Astfel, vinovăția condamnatului S.G. în săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.191 CP RM nu a fost dovedită în instanța de judecată* [26]. Cu alte cuvinte, subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM nu poate avea întreaga gamă de prerogative și împuterniciri pe care le posedă proprietarul. Acest subiect poate avea doar prerogativele și împuternicirile ce derivă din calitatea de posesor legitim neproprietar al bunurilor care constituie obiectul material al infracțiunilor analizate. Săvârșind infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM, subiectul acestora tinde să lărgească ilegal sfera de prerogative și împuterniciri asupra bunurilor în cauză, pentru „a ocupa locul” proprietarului acestora. Dacă subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM ar fi proprietarul bunurilor sustrase, el nu ar mai avea la ce aspira, lui nu i-ar mai trebui să comită infracțiunea. În genere, în asemenea condiții, infracțiunea nu ar fi posibilă: în cadrul aceleiași infracțiunii, aceeași persoană nu poate fi subiect și victimă; infracțiunea nu ar avea obiect, deoarece nu poți sustrage bunuri care se află în proprietatea ta.

Cele evocate mai sus au și alte conotații. Acestea reies din analiza următoarei spețe: *procesul penal de învinuire a lui D.D. în baza lit.c) și d) alin.(2) art.191 CP RM a fost încetat, din motivul că fapta pe care a comis-o este prevăzută la art.175 „Samovolnicia” din Codul contravențional. În fapt, acesta era angajat în calitate de chelner la un restaurant din mun. Chișinău, care aparținea întreprinderii individuale „S.R.”. La 31.07.2008, D.D. și-a exercitat în mod arbitrar un drept legitim. Prin încălcarea ordinii stabilite de lege, acesta a luat din casa întreprinderii 15.700 lei, în contul salariului neprimat, precum și al valorii lăncșorului din aur pe care el l-a dat în gaj administratorului întreprinderii individuale „S.R.” la data angajării sale în serviciu* [27]. Sub acest aspect, prezintă interes poziția lui I.Pascu: „Nu este susceptibil de a constitui obiectul material al abuzului de încredere bunul asupra căruia există controverse între părți cu privire la dreptul de proprietate” [28]. Un punct de vedere similar expun A.Șilipuk [29] și P.V. Oliinik [30]. Drept urmare, nu art.191 CP RM, ci art.352 CP RM sau art.175 din Codul contravențional este aplicabil în ipoteza în care făptuitorul revendică, în mod arbitrar și prin încălcarea ordinii stabilite, bunurile asupra cărora exercită un drept legitim sau presupus. Altfel spus, subiect al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM nu poate fi persoana care exercită un drept de proprietate – legitim sau chiar presupus – asupra bunurilor pe care le revendică de la o altă persoană.

Din aceste considerente, în contextul art.191 CP RM, noțiunea „administrare” nu poate avea accepțiunea evocată, de exemplu, în art.2 al Legii privind administrarea și deținerea proprietății publice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 04.05.2007 [31]: administrare a proprietății publice constituie activitatea ce ține de exercitarea și modificarea dreptului de proprietate al statului și/sau al unităților administrativ-teritoriale.

În cele ce urmează, vom analiza cea de-a doua componentă a calității speciale a subiectului infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM: acest subiect este un neproprietar care posedă doar anumite prerogative și împuterniciri asupra bunurilor care reprezintă obiectul material al acestor infracțiuni.

Sprăjnim punctele de vedere exprimate de M.V. Stepanov și Iu.Usik: se consideră încredințate în administrarea făptuitorului acele bunuri asupra cărora acesta își exercită prerogativele de posesie, folosință sau dispoziție, în virtutea raporturilor juridice de muncă, civile sau de altă natură la care participă [32]. Și alți autori au viziuni apropiate [33].

În același context, B.V. Voljenkin, Z.A. Neznamova și A.I. Ciuprova nuanțează: subiectul infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine, săvârșite cu folosirea situației de serviciu, este persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală [34]. S.A. Eliseev emite o opinie asemănătoare [35]. Astfel de puncte de vedere sunt valabile în raport cu ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, presupunând săvârșirea infracțiunii cu folosirea situației de serviciu.

Făcând o comparație cu infracțiunile corespunzătoare prevăzute de legea penală română, atestăm o situație mai complexă. Din analiza efectuată în doctrina penală română deducem că subiect al acestor infracțiuni este: persoana căreia bunurile victimei i-au fost încredințate în baza unui titlu și cu un anumit scop (în ipoteza infracțiunilor specificate la art.238 CP Rom); persoana obligată să administreze sau să conserve bunurile victimei ori să aibă grija administrării sau conservării acestora (în situația infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.242 CP Rom); administratorul judiciar, lichidatorul averii debitorului sau un reprezentant ori prepus al acestora (în cazul infracțiunii specificate la alin.(2) art.242 CP Rom); functionarul public care gestionează sau administrează bunurile victimei (în ipoteza infracțiunii prevăzute la art.295 CP Rom) [36].

După A.Borodac, infracțiunile specificate la art.191 CP RM pot fi săvârșite numai de un funcționar sau de un alt salariat, care gestionează sau administrează bunurile din avutul proprietarului [37]. Remarcăm că acest autor recurge la terminologia utilizată la caracterizarea subiectului infracțiunii prevăzute la art.295 CP Rom. Este oare îndreptățită o asemenea abordare?

Pentru a răspunde la această întrebare, reproducem punctul de vedere expus de V.Rămureanu și Gh.Diaconescu: la delapidare (art.295 CP Rom) temeiul posesiei legitime este un raport juridic de muncă, în timp ce la abuzul de încredere (art.238 CP Rom) acesta îl constituie un raport juridic de drept civil (cu titlu precar) [38]. Pentru comparație, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, temeiul posesiei legitime îl constituie raporturile juridice de muncă, civile sau de altă natură. Sub acest aspect, infracțiunile specificate la art.191 CP RM se aseamănă doar în parte cu infracțiunea prevăzută la art.295 CP Rom.

În art.295 CP Rom se face distincție între termenii „gestionar” și „administrator”. În doctrina penală română, semantismul acestor termeni transpare din următoarea explicație: gestionarul vine în contact direct cu bunurile (date fiind atribuțiile lui legate de primirea, păstrarea sau eliberarea bunurilor), în timp ce administratorul are un contact posibil, virtual [39].

Întrucât în art.191 CP RM nu se face o asemenea distincție terminologică, în toate cazurile trebuie să vorbim despre calitatea specială de administrator. Aceasta deoarece, în contextul infracțiunilor prevăzute la acest articol, bunurile sunt încredințate anume în administrarea făptuitorului.

Totodată, trebuie să recunoaștem că, în ce privește subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, calitatea specială de administrator cunoaște două ipostaze. În legătură cu acestea, S.Brînza și V.Stati menționează: „Prin „administrator” se înțelege persoana care vine în contact direct cu bunurile altei persoane, datorită atribuțiilor sale legate de păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea bunurilor. Dacă – fără a avea contact direct cu bunurile aparținând altei persoane – administratorul are dreptul de a da dispoziții cu privire la păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea de bunuri, răspunderea i se va aplica în corespundere cu lit.d) alin.(2) art.191 CP RM” [40]. Din acest unghi, calitatea specială a subiectului infracțiunii prevăzute la art.295 CP Rom se aseamănă cu calitatea specială a subiectului infracțiunilor specificate la art.191 CP RM.

În conjunctura infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, raportul juridic de muncă (ca temei al posesiei legitime) constituie obiectul reglementării, în special, al art.327, lit.c) alin.(1) art.338 sau art.339 din Codul muncii. La rândul său, raportul juridic civil (ca temei al posesiei legitime) reprezintă obiectul reglementării, mai ales, al normelor din Titlul III din Cartea a III-a a Codului civil, referitoare la diferite tipuri de contracte. În afară de aceste raporturi juridice, altele (de exemplu, raporturile juridice la care participă persoanele cu funcție de răspundere sau persoanele care gestionează organizațiile comerciale, obștești sau alte organizații nestatale) pot apărea ca temei al posesiei legitime [41]. Important este ca ele să nu intre sub incidența unor norme care sunt speciale față de art.191 CP RM. Spre exemplu, acest articol nu-i poate fi imputat militarului căruia echipamentul (în sensul anexei nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace, nr.104 din 06.02.2008 [42]) i-a fost eliberat pentru folosință personală. Într-un asemenea caz, urmează a fi aplicat alin.(1) art.381 CP RM.

În altă ordine de idei, calitatea specială a subiectului infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM este limitată sub aspect temporal. În acest registru, L.D. Gauhman și S.V. Maximov afirmă, pe bună dreptate: încredințarea bunurilor în administrarea făptuitorului presupune că acesta va exercita asupra lor o posesie legitimă limitată în timp. Această limită nu poate depăși momentul încetării executării obligațiilor care derivă din raportul juridic ce constituie temeiul posesiei legitime pe care o exercită făptuitorul [43].

Referindu-se la calitatea specială a subiectului infracțiunii, I.Ionescu menționează: „Pierderea calității după săvârșirea faptei, ca și dobândirea calității după comiterea acesteia nu au relevanță” [44]. Considerăm că această

asertiune necesită anumite clarificări. Aceasta pentru că trebuie nuanțate conotațiile sub care se prezintă cele două ipoteze ce caracterizează irelevanța în planul lipsei calității speciale a subiectului infracțiunii: 1) pierderea acestei calități după săvârșirea faptei prejudiciabile; 2) dobândirea calității speciale a subiectului infracțiunii după comiterea faptei prejudiciabile. Astfel, pierderea calității speciale a subiectului infracțiunii după săvârșirea faptei prejudiciabile nu poate anula respectiva calitate, calificarea făcându-se potrivit normei penale care stabilește calitatea specială a subiectului infracțiunii în cauză. Totodată, dobândirea calității speciale a subiectului infracțiunii după comiterea faptei prejudiciabile corespunzătoare nu constituie un temei pentru aplicarea normei penale care stabilește respectiva calitate specială a subiectului infracțiunii. Reținerea la calificare a acestei calități este posibilă numai în cazul în care ea a fost dobândită până la momentul de consumare a respectivei fapte prejudiciabile. Insistăm tocmai asupra momentului de consumare a faptei prejudiciabile, nu a infracțiunii. Aceasta deoarece, în cazul infracțiunilor materiale, momentul de consumare a faptei prejudiciabile și momentul de consumare a infracțiunii pot fi decalate destul de mult. În plus, conform art.9 CP RM, „timpul săvârșirii faptei se consideră timpul când a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor”.

După această digresiune absolut necesară, vom schimba registrul. *In concreto*, vom analiza ipoteza în care, din cauza lipsei calității speciale a subiectului infracțiunii prevăzute la art.191 CP RM, va fi aplicabil nu acest articol, dar art.186 CP RM.

În context, V.N. Zăreanov opinează că răspunderea urmează a fi aplicată pentru una din infracțiunile reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine în următoarea situație: de exemplu, la gară valiza este lăsată pentru scurt timp sub supravegherea unei persoane aflate din întâmplare în preajmă, după care această persoană sustrage respectiva valiză [45]. De altă părere sunt S.Brînză și V.Stati: în cazul infracțiunilor specificate la art.186 CP RM, bunurile pot fi transmise către făptuitor pentru exercitarea unor funcții cu caracter pur tehnic (de exemplu, examinare, măsurare, verificare, supraveghere etc.) [46]. Care din cele două opinii este cea corectă?

Înainte de a oferi răspuns la această întrebare, consemnăm caracterul neuniform al practicii judiciare cu privire la aspectul discutat. În acest sens aducem ca exemplu 3 spețe: *R.P. a fost condamnat în baza alin.(2) art.195 CP RM (actualmente abrogat), pentru însușirea în proporții deosebit de mari sub formă de furt. În fapt, acesta a fost angajat de S.R. în vederea efectuării unor lucrări de reparație curentă a casei de locuit situate în or. Soroca. În aceste condiții, la 15.08.1997, între orele 16.00 și 17.00, R.P. a pătruns în garajul lui S.R., de unde a sustras pe ascuns 23.000 \$ și bijuterii din aur în valoare de 45.000 lei [47]; ·R.S. a fost condamnată în baza alin.(1) art.195 CP RM, pentru însușirea în proporții mari sub formă de furt. În fapt, aceasta era angajată ca vânzătoare într-o gheretă de pe teritoriul Pieței Centrale din mun. Chișinău, care aparținea întreprinderii „G.I.” S.R.L. Pe parcursul lunii aprilie 2004, R.S. a sustras de la întreprinderea în cauză marfă în valoare totală de 16350 lei [48]; ·S.I. a fost condamnat în baza art.191 CP RM. În fapt, în perioada mai 2013-ianuarie 2014 acesta a fost angajat ca cioban la stâna lui M.M. aflată în apropiere de satul Seliște, raionul Nisporeni. În aceste condiții, lui S.I. i-au fost încredințate în administrare 200 de oi, dintre care 23 au fost sustrate de către S.I. [49].*

Nu punem la îndoială corectitudinea soluției de calificare în prima din spețele reproduse mai sus. Aceasta deoarece bunurile sustrate pe ascuns de către R.P. nu i-au fost încredințate în administrare. În același timp, ridică semne de întrebare soluția de calificare din speța nr.2 exemplificată mai sus: or, marfa în valoare totală de 16.350 lei i-a fost încredințată în administrare lui R.S., angajată ca vânzătoare. De ce atunci i s-a aplicat răspunderea nu pentru delapidarea averii străine, ci pentru furt? La fel, suscită reticențe soluția de calificare din speța nr.3 reprodusă mai sus: poate oare un cioban să fie considerat administrator în sensul art.191 CP RM?

Așadar, în spețele nr.2 și 3, exercitau oare făptuitorii funcții cu caracter pur tehnic? Sau aceștia își executau obligațiile de administrare a bunurilor care le-au fost încredințate?

V.Ciocleii ne ajută să răspundem la aceste întrebări. Referindu-se la situația-premisă pe care este construită infracțiunea de abuz de încredere prevăzută de legea penală română (infracțiune asemănătoare în multe privințe cu infracțiunile specificate la art.191 CP RM), acest autor susține: prin deținerea bunului trebuie să se înțeleagă dreptul de a stăpâni un bun în numele altuia. În același timp, trebuie de avut în vedere faptul că deținerea bunului, ca situație juridică, nu trebuie confundată cu simpla deținere fizică a bunului, în afara unui raport juridic. În acest din urmă caz, eventuala însușire a bunului reprezintă infracțiunea de furt (de exemplu, X îl roagă pe Y să-i țină bagajul pentru a putea coborî din tren, iar Y și-l însușește; sau: X îi dă lui Y o pereche de

pantofi pentru a fi probați, iar Y își însușește respectivii pantofi etc.) [50]. Așadar, preexistența unui raport juridic (care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrate) dintre făptuitor și victimă este caracteristică pentru infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM, nu însă pentru cele specificate la art.186 CP RM.

Unii autori adaugă alte detalii în tabloul de disociere a infracțiunilor prevăzute la art.186 și 191 CP RM: subiectul infracțiunilor, reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine, pot avea doar acces la bunurile pe care le sustrag. Aceasta presupune prezența a cu totul altor condiții decât cele implicând încredințarea bunurilor în administrarea făptuitorului [51]. N.S. Taganțev dezvoltă această idee: spre deosebire de infracțiunile reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine, cele reunite sub denumirea marginală de furt presupun că făptuitorul sustrage bunurile care nu au ieșit din posesia nemijlocită a victimei [52]. În acest fel, raportul juridic (care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrate) dintre făptuitor și victimă, privit ca situație-premisă pe care sunt construite infracțiunile specificate la art.191 CP RM, presupune ieșirea acestor bunuri din posesia nemijlocită a victimei. Drept urmare, subiect al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM este posesorul nemijlocit al bunurilor victimei. Respectiv, victima acestor infracțiuni, care ia parte la același raport juridic, este posesorul mijlocit al bunurilor care sunt sustrate.

Cunoaștem că, în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, temeiurile încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului trebuie să fie juridice (nu faptice). Doar în acest fel, în rezultatul încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, acesta va putea obține anumite prerogative sau împuterniciri asupra respectivelor bunuri.

În contextul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM, tocmai calitatea făptuitorului de a fi posesorul nemijlocit al bunurilor victimei este cea care-i permite să exercite anumite prerogative și împuterniciri asupra acestora. Funcțiile cu caracter pur tehnic (exercitate în privința bunurilor victimei în contextul infracțiunilor prevăzute la art.186 CP RM) se deosebesc de prerogativele și împuternicirile exercitate asupra bunurilor victimei în contextul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Prerogativele și împuternicirile în cauză constau nu în examinarea, măsurarea, verificarea, supravegherea etc. a bunurilor victimei. Asemenea procedee tehnice presupun simpla deținere fizică a bunului. Ele nu presupun prezența dreptului de posesie (*jus possidendi*) asupra bunurilor victimei, condiție esențială ce caracterizează subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

În același context, nu este de prisos să cităm opinia exprimată de S.Brînza și V.Stati: delimitarea dintre infracțiunile specificate la art.186 și 191 CP RM se face nu în funcție de caracteristicile profesionale sau de altă natură ale subiectului infracțiunii. În acest caz, delimitarea ține de trăsăturile obiectului material al infracțiunii, având implicații asupra subiectului infracțiunii [53]. Deci, nu întotdeauna ocupația profesională (cioban, șofer, tractorist etc.) sau alte asemenea caracteristici ale făptuitorului sunt în măsură să contribuie la stabilirea normei aplicabile. Esențial este dacă, la momentul comiterii infracțiunii, făptuitorul manevrează bunurile victimei în virtutea unor temeiuri juridice sau faptice: în cazul în care temeiurile sunt juridice, se aplică art.191 CP RM; dacă însă temeiurile sunt faptice, se aplică art.186 CP RM.

Cu această ocazie, consemnăm că în literatura de specialitate este folosită noțiunea „administrator de fapt” [54]. Se are în vedere persoana care *sine jure* (fără drept) se substituie celui care ar urma de drept să exercite administrarea. Accentuăm că administratorul de fapt nu poate fi subiect al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Or, în cazul acestor infracțiuni, indiferent de formele în care se concretizează temeiurile încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, respectivele temeiuri trebuie să fie conforme cu legea. De aceea, subiect al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM poate fi doar acel administrator care cu drept își exercită atribuțiile.

În concluzie la cele sus-menționate, în sensul art.191 CP RM, administrator este persoana care îndeplinește următoarele condiții:

1) poate avea doar prerogativele și împuternicirile ce derivă din calitatea de posesor legitim neproprietar al bunurilor care constituie obiectul material al infracțiunilor analizate;

2) nu poate fi persoana care exercită un drept de proprietate – legitim sau chiar presupus – asupra bunurilor pe care le revendică de la o altă persoană;

3) împreună cu victima infracțiunii, ia parte la un raport juridic care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrate. Acest raport juridic presupune ieșirea respectivelor bunuri, înainte de comiterea infracțiunii, din posesia nemijlocită a victimei;

4) la momentul săvârșirii infracțiunii, este posesorul nemijlocit al bunurilor victimei. Respectiv, victima infracțiunii, care ia parte la același raport juridic, este posesorul mijlocit al bunurilor sustrate;

5) la momentul săvârșirii infracțiunii, manevrează bunurile victimei în virtutea unor temeiuri juridice, nu faptice;

6) exercită cu drept, nu sine jure, atribuțiile de administrare a bunurilor victimei.

După ce am examinat noțiunea „administrator” care desemnează calitatea specială a subiectului infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM, în cele ce urmează vom analiza noțiunea „administrator al băncii” care desemnează calitatea specială a subiectului infracțiunilor prevăzute la alin.(2¹), (3)-(5) art.191 CP RM.

În context, sub aspectul dreptului comparat, este de menționat, de exemplu, § 656 „Furtul, delapidarea sau abuzul săvârșit de un funcționar bancar sau un angajat al băncii” din Codul penal federal al SUA [55]. Această normă stabilește pedeapsa sub formă de amendă în mărime de până la 1 mil. \$ și/sau de închisoare de până la 30 de ani. Totuși, dacă valoarea daunelor produse nu depășește 1000 \$, atunci pedeapsa constă într-o amendă în mărimea care nu depășește cuantumul daunelor produse și/sau în închisoare de până la un an.

După acest excurs, consemnăm că cele șase condiții, referitoare la calitatea specială de administrator enunțate mai sus, sunt valabile și în raport cu calitatea specială de administrator al băncii. În afară de aceste condiții, sunt și altele, specifice. Acest specific îl condiționează calitatea specială a victimei infracțiunii – banca al cărei administrator este subiectul infracțiunii. În legătură cu aceasta, precizăm: filialele și reprezentanțele unei bănci nu pot avea calitatea de victime ale infracțiunii prevăzute la alin.(2¹) art.191 CP RM. Nu același lucru se poate afirma despre sucursalele băncilor; în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM, prin „bancă” se are în vedere doar banca comercială, nu și Banca Națională a Moldovei.

Din acestea ar deriva alte două concluzii: 1) administratorul unei filiale sau reprezentanțe a unei bănci nu poate avea calitatea de subiect al infracțiunii specificate la alin.(2¹) art.191 CP RM. În schimb, acesta poate avea calitatea de subiect al infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM. Cât privește administratorul unei sucursale a unei bănci, acesta poate avea calitatea de subiect al oricărei dintre infracțiunile specificate la art.191 CP RM; 2) Guvernatorul BNM nu poate avea calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2¹) art.191 CP RM. În schimb, acesta poate avea calitatea de subiect al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM.

A doua din aceste concluzii derivate nu provoacă rezerve. Dar este oare corectă prima din concluziile derivate enunțate mai sus?

Precizăm că alineatul (2¹) a apărut în art.191 CP RM ca urmare a adoptării de către Parlamentul Republicii Moldova, la 25.07.2014, a Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative [56]. În următoarea speță infracțiunea a fost săvârșită înainte de intrarea în vigoare a acestei legi: *L.O. a fost condamnată în baza alin.(5) art.191 CP RM. În fapt, pe parcursul anilor 2005-2008 aceasta a exercitat funcția de contabil-șef al filialei Chișinău a Băncii comerciale „U.” S.A. Folosindu-se de situația de serviciu, L.O. a sustras din banii care i-au fost încredințați în administrare 2.153.827,25 lei* [57]. Întrebarea este următoarea: dacă infracțiunea ar fi fost săvârșită după intrarea în vigoare a a respectivei legi, i-am fi oare reținut subiectului infracțiunii calitatea specială de administrator al băncii? La concret: în accepțiunea legii penale în vigoare, este oare administrator al băncii contabilul-șef al unei filiale a băncii?

Conform art.134¹³ CP RM, „prin administrator al băncii, în sensul alin.(2¹) art.191, alin.(3) art.197, alin.(2) art.239¹ și art.239², se înțelege persoana definită astfel prin Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995”. Norma de referință, și anume – art.3 al Legii instituțiilor financiare, prevede: prin „administrator” se înțelege membrul consiliului, al organului executiv, al comisiei de cenzori, contabilul-șef, conducătorul filialei persoanei, precum și altă persoană investită prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alții, în numele și în contul persoanei. O definiție mai detaliată găsim la pct.2 din anexa nr.1 la Hotărârea BNM privind aprobarea Regulamentului cu privire la exigențele față de administratorii băncii, nr.134 din 01.07.2010: administratori ai băncii sunt: a) membrii consiliului băncii; b) membrii comisiei de cenzori ai băncii; c) președintele, vicepreședintele, membrii organului executiv și contabilul-șef al băncii; d) conducătorul filialei băncii; e) administratorul special, lichidatorul băncii în proces de lichidare; f) alte persoane investite prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii.

De exemplu, la pct.7.4.1 din Statutul Băncii comerciale „Mobiasbancă – Groupe Societe Generale” S.A. [58] se menționează: „Alte persoane investite să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alții, în numele și în contul Băncii se desemnează de către Consiliul Băncii și sunt împuternicite să încheie acte juridice în numele Băncii în limita împuternicirilor stabilite doar după obținerea confirmării BNM privind exercitarea funcției de administrator, eliberate în conformitate cu Regulamentul BNM cu privire la exigențele față de administratorii băncii. După confirmarea de către BNM în funcția de administrator următoarele persoane

acționează fără procură în numele Băncii în orice circumstanță legată de activitățile pe care le coordonează: adjunctii Președintelui Băncii (care pot fi Prim-vicepreședinte și/sau vicepreședinții); Chief Operational Officer; directorul comercial”.

Caracteristicile tuturor categoriilor de administratori ai băncii, enumerate mai sus, sunt stabilite la: art.19-21, 37⁵, 38² etc. ale Legii instituțiilor financiare; art.65-73 ale Legii privind societățile pe acțiuni, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 02.04.1997 [59]; pct.37 și 38 din anexa nr.1 la Hotărârea BNM cu privire la aprobarea Regulamentului privind filialele, reprezentanțele și oficiile secundare ale băncilor, nr.84 din 28.04.2011 [60]; pct.18 din Hotărârea BNM referitoare la aprobarea Regulamentului privind organizarea contabilității în băncile din Republica Moldova, nr.238 din 10.10.2002 [61], etc. Caracteristici mai detaliate privitoare la categoriile de administratori ai băncii sunt prevăzute în: statutele băncilor; regulamentele organelor de conducere a băncilor; codurile de guvernare corporativă a băncilor.

Concretizăm că administratorii băncii, care fac parte din categoria „alte persoane investite prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii” acționează în numele și în contul băncii, după caz: 1) fără mandat (procură); 2) cu mandat (procură). Referitor la cei care acționează cu mandat (procură), de exemplu, potrivit lit.c) pct.6.30 din Statutul Băncii comerciale „Moldova-Agroindbank” S.A., mandatele (procurile) pentru administratorii băncii sunt eliberate de către Președintele Băncii [62].

De asemenea, precizăm: din art.21 al Legii instituțiilor financiare deducem că administratori ai băncii pot fi, printre altele, acele persoane fizice care reprezintă o organizație de audit, organizație căreia i se pot delega împuternicirile membrilor comisiei de cenzori în cazul în care respectiva organizație de audit nu efectuează controlul de audit al băncii. În principal, caracteristicile unor asemenea persoane fizice sunt descrise în: Legea privind activitatea de audit, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 16.03.2007 [63]; Regulamentul BNM cu privire la eliberarea certificatului de calificare al auditorului instituțiilor financiare, nr.34/09-01 din 11.10.1996 [64].

Din analiza efectuată *supra* se desprinde următoarea concluzie: în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM, administrator al băncii este persoana fizică care nu neapărat administrează o bancă ca pe o persoană juridică. Important este altceva: administratorul băncii trebuie să fie investit prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii. În lipsa acestei condiții, nu putem vorbi despre administrator al băncii în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM.

În încheiere, menționăm că administratorul unei bănci este nominalizat nu doar în alin.(2¹) art.191, alin.(3) art.197, alin.(2) art.239¹ și art.239² CP RM (așa cum se susține în varianta în vigoare a art.134¹³ CP RM). Acesta este nominalizat și în alin.(3) art.252 și în alin.(3) art.335 CP RM. Din aceste considerente, *propunem revizuirea art.134¹³ CP RM: 1) sintagma „alin.(2) art.239¹ și art.239²” să fie modificată după cum urmează: „alin.(2) art.239¹, art.239²”; 2) după cuvintele „art.239²” să fie introduse cuvintele „alin.(3) art.252 și alin.(3) art.335”.*

În rezultatul analizei caracteristicilor subiectului infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, formulăm următoarele **concluzii**:

1) este justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Totuși, nu sunt foarte numeroase ipotezele în care un asemenea subiect ar putea avea vârsta între 16 și 18 ani;

2) pierderea calității speciale a subiectului infracțiunii după săvârșirea faptei prejudiciabile nu poate anula respectiva calitate, calificarea făcându-se potrivit normei penale care stabilește calitatea specială a subiectului infracțiunii în cauză. Totodată, dobândirea calității speciale a subiectului infracțiunii după comiterea faptei prejudiciabile corespunzătoare nu constituie temei pentru aplicarea normei penale care stabilește respectiva calitate specială a subiectului infracțiunii. Reținerea la calificare a acestei calități este posibilă numai în cazul în care ea a fost dobândită până la momentul de consumare a respectivei fapte prejudiciabile;

3) în sensul art.191 CP RM, administrator este persoana care îndeplinește următoarele condiții: a) poate avea doar prerogativele și împuternicirile ce derivă din calitatea de posesor legitim neproprietar al bunurilor care constituie obiectul material al infracțiunilor analizate; b) nu poate fi persoana care exercită un drept de proprietate – legitim sau chiar presupus – asupra bunurilor pe care le revendică de la o altă persoană; c) împreună cu victima infracțiunii, ia parte la un raport juridic care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrate. Acest raport juridic presupune ieșirea respectivelor bunuri, înainte de comiterea infracțiunii, din posesia nemijlocită

a victimei; d) la momentul săvârșirii infracțiunii, este posesorul nemijlocit al bunurilor victimei. Respectiv, victima infracțiunii, care ia parte la același raport juridic, este posesorul mijlocit al bunurilor sustrase; e) la momentul săvârșirii infracțiunii, manevrează bunurile victimei în virtutea unor temeuri juridice, nu faptice; f) exercită cu drept, nu sine jure, atribuțiile de administrare a bunurilor victimei;

4) Guvernatorul BNM nu poate avea calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2¹) art.191 CP RM. În schimb, acesta poate avea calitatea de subiect al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM;

5) în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM, administrator al băncii este persoana fizică care nu neapărat administrează o bancă ca pe o persoană juridică. Important este altceva, și anume: administratorul băncii trebuie să fie investit prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii. În lipsa acestei condiții, nu putem vorbi despre administrator al băncii în sensul alin.(2¹) art.191 CP RM.

Bibliografie:

1. СЕМИКИНА, Л.О. Щодо визначення поняття спеціального суб'єкта злочину. В: *Правничий часопис Донецького університету*, 2012, №1, с.8-11.
2. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V. et al. *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Cartier, 2005, p.176; GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A. et al. *Drept penal. Partea Generală. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012, p.207.
3. *Criminal Code of Lithuania*. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=366707 (vizitat 21.06.2015)
4. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p.926.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.127-130.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.293-296.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.91-94.
8. PRODAN, S. Subiectul infracțiunilor prevăzute la art.238 și 239 CP RM. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr.3, p.50-57.
9. МАРКУНЦОВ, С.А. *Осознание уголовно-правовых запретов в структуре уголовной ответственности несовершеннолетних* / Под ред. А.Э. Жалинского. Москва: Юриспруденция, 2007, с.45.
10. БАЙБАРИН, А.А. *Уголовно-правовая дифференциация возраста*. Москва: Высшая школа, 2009, с.13-28; ОГАНЕСЯН, Л.Р. Возраст уголовной ответственности в уголовном праве зарубежных стран (США, Англия, Франция, Австрия, Швейцария, Испания, ФРГ, Япония). В: *Вектор науки ТГУ. Специальный выпуск «Правоведение»*, 2009, №2, с.113-115; ХАРЬ, І.О. Теоретичні та методологічні проблеми, що стосуються суб'єкта злочинів. В: *Юридична наука*, 2012, № 1, с.96-106.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.127-130.
12. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.73-76.
13. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.104-108.
14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.47-48.
15. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.71-73.
16. *Уголовное право. Особенная часть* / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамовой, Г.П. Новоселова. Москва: Норма-Инфра-М, 1998, с.233.
17. ЦАГИКЯН, С.Ш., ЗОГРАБЯН, Н.Ю. Разграничение преступлений по признакам специального субъекта. В: *Вектор науки ТГУ. Серия «Юридические науки»*, 2014, №1, с.109-112.
18. ТЕРЕНТЬЄВ, В.І. Спеціальний суб'єкт злочину і «необхідна» співучасть. В: *Актуальні проблеми держави і права*, 2003, вип.21, с.199-203.
19. *Dicționarul explicativ al limbii române* / Sub red. lui I.Coteanu, L.Seche, M.Seche. București: Univers Enciclopedic, 1998, p.364.
20. ПОПОВ, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012, p.79.
21. КАРПОВ, Т.И. *Копартиципаре ла съвърширя инфракциуний*. Кишинэу: Картя молдовеняскэ, 1986, p.84; ULIANOVSKI, X. Considerații generale cu privire la subiectul special al infracțiunilor militare. În: *Revista Națională de Drept*, 2006, nr.3, p.47-58; ALEXANDRU, M. *Participația penală: studiu de doctrină și jurisprudență*. București: Hamangiu, 2008, p.5; UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Lumina LEX, 1995, p.78; MITRACHE, C. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Șansa, 1999, p.89; BULAI, C. *Manual de drept penal. Partea Generală*. București: ALL, 1997, p.211; BULAI, C., BULAI, B.N. *Manual de drept penal. Partea Generală*. București: Universul Juridic, 2012, p.218; ALECU, Gh. *Instituții de drept penal. Partea Generală și Partea Specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p.45.

22. ГЛАДКИХ, М.Н. Проведение квалификации преступлений со специальным субъектом – необходимое условие обеспечения законности. В: *Молодой учёный*, 2010, №1-2, Том II, с.133-135.
23. ЯРМИШ, Н. Визначення суб'єкта привласнення чи розкрадання чужого майна. В: *Вісник Національної академії прокуратури України*, 2014, № 4, с.69-76.
24. PREDESCU, O., HĂRĂȘTĂȘANU, A. *Drept penal. Partea Specială*. București: Universul Juridic, 2012, p.193.
25. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.81-82.
26. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22.05.2013. Dosarul nr.1ra-564/13. www.csj.md (Accesat: 22.06.2015)
27. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.11.2009. Dosarul nr.1ra-1024/09. www.csj.md (Accesat: 22.06.2015)
28. ANTONIU, G., DUVAC, C., LĂMĂȘANU, D.I. et al. *Explicații preliminare ale noului Cod penal*. Vol.III. București: Universul Juridic, 2013, p.447.
29. ШИЛПУК, А. Нормативне роз'яснення поняття «чуже майно» – нагальна практична потреба сьогодення. В: *Протидія злочинності: теорія та практика. Збірник матеріалів VI Міжвузівської науково-практичної конференції студентів (курсантів), аспірантів та молодих учених* (Київ, 16 травня 2014 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2014, с.436-438.
30. ОЛІЙНИК, П.В. Соціально-економічні і правові чинники та їх взаємозв'язок при визначенні поняття предмета злочинів проти власності. В: *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 9-10 жовтня 2014 року. Харків: Право, 2014, с.314–318.
31. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.90-93.
32. СТЕПАНОВ, М.В. *Уголовно-правовая политика противодействия преступлениям против собственности: теоретико-прикладной анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.11; УСИК, Ю. Хищение путем присвоения либо растраты (ст.211 Уголовного кодекса Республики Беларусь). В: *Юрист*, 2008, № 3, с.73-75.
33. АНДРЕЕВА, Л., ВОЛЖЕНКИН, Б. Разграничение хищений путем присвоения, растраты и злоупотребления служебным положением. В: *Социалистическая законность*, 1983, №3, с.34-36; ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Квалификация хищений государственного или общественного имущества путем присвоения, растраты или злоупотребления служебным положением*. Ленинград: Институт усовершенствования следственных работников, 1987, с.6; *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под ред. В.И. Радченко. Москва: Вердикт, 1996, с.258.
34. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под ред. А.И. Бойко. Ростов-на-Дону: Феникс, 1996, с.375.
35. ЕЛИСЕЕВ, С.А. *Преступления против собственности по уголовному законодательству России (вопросы теории)*. Томск: ТГУ, 1999, с.111.
36. ANTONIU, G., DUVAC, C., LĂMĂȘANU, D.I. et al. *Explicații preliminare ale noului Cod penal*. Vol.III, p.448, 518, 519, 521; POP, O. *Infrațiunea delapidării*. Timișoara: Mirton, 2002, p.64; PASCU, I., DOBRINOIU, V., HOTCA, M.A. *Noul Cod penal comentat*. București: Universul Juridic, 2014, p.288.
37. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chișinău: ARC, 2003, p.401; BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.201.
38. VASILIU, T., PAVEL, D., ANTONIU, G. et al. *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea Specială*, Vol.I. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p.369; DIACONESCU, D., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. București: C.H. Beck, 2009, p.291.
39. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. et al. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială*. Vol.III. București: Editura Academiei, 1971, p.599; DIACONESCU, D., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea Specială*, p.289.
40. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p.664; POALELUNGI, M., DOLEA, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p.670; BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. Vol.I, p.922.
41. ZAPOROJAN, I. Subiectul infracțiunii de delapidare a averii străine. În: *Analele Științifice ale USM. Seria „Științe socioumanistice”*. Vol.I. Chișinău: CEP USM, 2005, p.439-441.
42. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.34-36.
43. ГАУХМАН, Л.Д., МАКСИМОВ, С.В. *Ответственность за преступления против собственности*. Москва: ЮрИнфоР, 1997, с.30-31.
44. ANTONIU, G., MITRACHE, C., STĂNOIU, R.M. et al. *Noul Cod penal comentat. Vol.I* / Sub red. lui G.Antoniou. București: C.H. Beck, 2006, p.416.
45. ЗЫРЯНОВ, В.Н. *Попустительство по службе, совершаемое в правоохранительной сфере (уголовно-правовая оценка, проблемные ситуации в законодательстве и правоприменительной практике и пути их решения)*. Ставрополь: СГУ, 1999, с.121.

46. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.890.
47. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.07.2008. Dosarul nr.1ra-865/08. www.csj.md (Accesat 23.06.2015)
48. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 07.04.2008. Dosarul nr.4-1re-101/08. www.csj.md (Accesat 23.06.2015)
49. Sentința Judecătorei raionului Nisporeni din 10.03.2015. Dosarul nr.1-3/15. <http://jns.justice.md> (Accesat 23.06.2015)
50. CIOCLEI, V. *Drept penal. Partea Specială. Infrațiuni contra patrimoniului*. București: C.H. Beck, 2011, p.100, 101; CIOCLEI, V. *Drept penal. Partea Specială. Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului*. București: C.H. Beck, 2013, p.280, 281.
51. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под общ. ред. Ю.И. Скуратова и В.М. Лебедева. Москва: Норма-Инфра•М, 1998, с.302; ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Посягательства на собственность*. Москва: Норма-Инфра•М, 2012, с.147; СЕЛИВАНОВ, И.О. *Присвоение или растрата: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Калининград, 2002, с.18; КРИВОЧЕНКО, Л.Н., ПИНАЕВ, А.А. *Преступления против социалистической собственности*. Харьков: Харьковский юридический институт, 1972, с.68-69; КЛЕПИЦКИЙ, И.А. «Вверенное имущество» в уголовном праве. В: *Законность*, 1995, № 12, с.9-11; КУРЧЕНКО, В.Н. Присвоение и растрата чужого имущества с использованием служебного положения. В: *Уголовный процесс*, 2005, № 2, с.8-12; САПРИКІНА, М.В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст.191 Кримінального кодексу України. В: *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 2009, № 4, с.56-64; САПРИКІНА, М.В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст.191 Кримінального кодексу України. В: *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Матеріали науково-практичної конференції (Харків, 23 травня 2009 с.). Харків: ХНУВС, 2009, с.82-85.
52. *Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года* / Под ред. Н.С. Таганцева. Санкт-Петербург: Типография М.Меркушева, 1913, с.1078.
53. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.924.
54. PIPEREA, Gh. *Obligațiile și răspunderea administratorilor societăților comerciale. Noțiuni elementare*. București: ALL Beck, 1998, p.7-8.
55. 8 U.S.C. 656. United States Code, 2009 Edition. Title 18 – Crimes and criminal procedure. Part I – Crimes. Chapter 31 – Embezzlement and theft. Sec. 656 – Theft, embezzlement, or misapplication by bank officer or employee. <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2009-title18/html/USCODE-2009-title18-partI-chap31-sec656.htm> (Accesat: 24.06.2015)
56. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.238-246.
57. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.01.2013. Dosarul nr.1ra-102/13. www.csj.md (Accesat: 24.06.2015)
58. Statutul Băncii comerciale „Mobiasbancă – Groupe Societe Generale” S.A. https://www.mobiasbanca.md/files/reports/Statutul%20Bancii%2028.04.2011_0.pdf (Accesat: 24.06.2015)
59. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.38-39.
60. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.110-112.
61. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.144-145.
62. Statutul Băncii comerciale „Moldova-Agroindbank” S.A. <http://www.maib.md/file/dezvaluirea/Statutul%20BC%20MAIB.pdf> (Accesat: 25.06.2015)
63. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126.
64. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.69.

Prezentat la 26.06.2015